

Biedrība „Latvijas Aitu audzētāju asociācija”
Reģ. Nr. 40008041914
Adrese: ”Klimpas”, Jeru pagasts Rūjienas novads, LV – 4234

Pārskats par Latvijas tumšgalves aitu šķirnes audzēšanas programmas īstenošanas rezultātiem 2019. gadā

Audzēšanas programmas virsmērķis - izveidot Latvijas tumšgalves aitu šķirni par konkurētspējīgu mātes šķirni.

Programmas mērķis - veidot auglīgus, ātraudzīgus, Maedi-Visna slimības brīvus, SKREPI rezistentus Latvijas tumšgalves šķirnes aitu ganāmpulkus.

Uzdevumi:

1. Latvijas tumšgalves mātes īpašību un produktivitātes izkopšana:
 - a) kāpināt aitu māšu auglību vidēji šķirnes populācijā līdz 190%,
 - b) audzējot kvalitatīvus jērus pie mātēm, sasniegt jēru dzīvmasu 70 dienu vecumā sieviešu kārtas jēriem līdz 20.0 kg, vīriešu kārtas jēriem līdz 22.0 kg,
2. turpināt iesākto darbu aitu eksterjera uzlabošanā:
 - a) vērtējot aitas, galveno uzmanību veltīt tām eksterjera pazīmēm, kas nodrošina dzemdību vieglumu (gari krusti) un mūža ilgumu (kāju kvalitāte),
 - b) vērtējot teļus, galveno uzmanību veltīt tām eksterjera pazīmēm, kas nodrošina jēru ātraudzību un gaļas ieguvi (ķermeņa platums, muskuļojums);
 - a) veikt vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes teķu pārbaudes stacijā un vaislas aitu audzētāju ganāmpulkos;
 - b) šķirnes populācijas pavairošanai izmantot augstvērtīgus, zināmas izcelsmes, *Skrepi* rezistentus (R1), kā arī selekcijai vēlamus (R2) un tikai izņēmumu gadījumos neitrālus (R3) sertificētus vaislas teļus.

Programmā sasniegto rezultātu kopsavilkums redzams 1. tabulā. LT šķirnes aitu audzēšanas programmas īstenošanā 2019. gadā piedalījās 41 aitu audzētājs. Salīdzinot ar 2018. gadu, LT šķirnes aitu audzētāju skaits ir palielinājies, bet kopējais aitu māšu skaits, kurām veikta snieguma pārbaude, samazinājies līdz 3487 (2. tab.). Vidējais aitu māšu skaits audzētāja ganāmpulkā mazākais pēdējo 5 gadu laikā (85 aitu mātes), kas skaidrojams ar jaunu audzētāju iekļaušanos programmas īstenošanā.

Aitu māšu auglība bija 170.9%, tā ir par 9.1% mazāka, salīdzinot ar 1. uzdevumā izvirzīto, bet salīdzinot ar 2018. gada rezultātiem, par 8.4% mazāka. Abu dzimumu jēru

vidējā dzīvmasa 70 dienu vecumā ir pārsniegusi 2018. gadā sasniegto, aītām par 0.5 kg, bet teķiem par 0.2 kg, bet atpaliek no 2. uzdevumā noteiktā.

1.tabula

Ciltsdarba programmā izvirzītie mērķi un sasniegtie rezultāti

Programmā izvirzītie mērķi		Sasniegts 2019. gadā	Salīdzinājums ar izvirzīto mērķi
Kāpināt aitu māšu auglību	190%	170.9%	-9.1%
Izaudzēt kvalitatīvus jērus pie mātēm, jēru dzīvmasa 70 dienu vecumā	aitas	19.3	-0.7 kg
	teķi	20.1	-1.9 kg
Audzējamo aitu dzīvmasa vērtēšanās laikā	40 kg	54.2 kg	audzējamo aitu un teķu dzīvmasa uzsākot vaislas darbību ir atbilstoša programmas prasībām (4. un 6. tab.)
Audzējamo teķu dzīvmasa vērtēšanas laikā	60 kg	74.3 kg	
Nodrošināt vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes stacijā „Klimpas”		novērtēti 16 teķi	pārbaudīto teķu pēcnācēju nobarošanas rezultāti ļoti labi, vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī virs 360 g (8. tab.)
Turpināt audzējamo aitu un teķu eksterjera uzlabošanu, izmantojot eksterjera lineāro vērtēšanu		novērtēti 957	no tiem 924 audzējamās aitas un 33 audzējamie teķi (5. un 7. tab.)
Izmantot šķirnes populācijas pavairošanai augstvērtīgus, pret <i>Skrepi</i> rezistentus (R ₁), selekcijai vēlamus (R ₂) un tikai izņēmumu gadījumos neitrālus (R ₃) sertificētus vaislas teķus			Sertificēti 20 teķi, no tiem ar Skrepi genotipu R1– 13, R2 – 6 un R3 – 1. Skrepi rezistences noteikšanai vaislai nozīmētajiem jēriem sagatavoti un uz laboratoriju nosūtīti aptuveni 1322 asiņu paraugi

Aitu māšu vidējās auglības izmaiņas pēdējo 5 gadu laikā redzamas 2. tabulā. Apkopotie rezultāti liecina, ka programmā iekļauto aitu māšu auglība mainās nelielā amplitūdā.

2. tabula

Audzētāju un aitu māšu skaits, vidējā auglība

Pārraudzības gads	Šķirnes aitu audzētāju skaits	Vidējais aitu māšus skaits audzētāja ganāmpulkā	Aitu māšu	
			skaits	vidējā auglība, %
2014/2015	42	106	4443	174.2
2015/2016	40	109	4350	175.1
2016/2017	42	89	3754	172.9
2017/2018	36	104	3752	179.3
2018/2019	41	85	3487	170.9

Samazinoties aitu māšu auglībai, ir palielinājusies jēru dzīvmasa (3. tab.), bet jēru metiena dzīvmasa 70 dienu vecumā samazinājusies līdz vidēji 31.7 kg, kas salīdzinot ar Oksforddaunas šķirnes rezultātiem Latvijā ir par 5 kg vairāk.

3. tabula

Jēru vērtēšanas rezultāti 70 dienu vecumā

Pārraudzības gads	Novērtēti jēri pārrēķinot uz 1 aitu māti	Jēru dzīvmasa uz aitu māti 70 dienu vecumā, kg	Jēru dzīvmasa koriģēta uz 70 dienu vecumu, kg	
			aitām	teķiem
2014/2015	1.6	34.0	20.3	21.5
2015/2016	1.6	32.2	19.2	20.3
2016/2017	1.7	33.3	19.2	20.3
2017/2018	1.7	32.6	18.7	19.9
2018/2019	1.6	31.7	19.3	20.1

Pārskata periodā novērtēta 1001 audzējamā aita (4. tab.), kas salīdzinot ar 2018. gadu ir par 279 vairāk. Aitu kvalitāte ir uzlabota, par ko liecina El klasei atbilstošo aitu daļas palielinājums līdz 92%.

4. tabula

Audzējamo aitu kvalitāte 365 dienu vecumā

Pārraudzības gads	Audzētāju skaits	Audzējamo aitu produktivitāte un vērtējums				
		skaits	El klase, %	I klase, %	II klase, %	vidējā dzīvmasa, kg
2014/2015	42	1422	73.0	25.0	2.0	54.8
2015/2016	40	1336	79.8	18.0	1.2	63.9
2016/2017	39	1085	81.3	18.2	0.5	51.9
2017/2018	36	718	83.4	9.3	1.3	53.7
2018/2019	44	1001	92.0	7.9	0.0	54.2

Audzējamām aitām biežāk identificēto eksterjera kļūdu kopsavilkums redzams 5. tabulā. Kā liecina tabulā apkopotie rezultāti, tad aitu audzētāji vērtēšanas speciālistus (I. Miķelsone un H. Eglīte) aicina tad, kad aitas ir izaugušas un labā miesas stāvoklī, par ko liecina sasniegtā vidējā aitu dzīvmasa, kas ir vienāda vērtējot 9 – 12 mēnešu vecumā un 13 – 18 mēnešu vecumā. Absolūti lielāks skaits aitu (857) vērtētas no gada līdz 1.5 gadu vecumā, bet ir audzētāji, kuri vēlās uzsākt aitu izmantošanu ātrāk un novērtē aitas 9 – 11 mēnešu vecumā (67 aitas).

Aitu vērtēšanas laikā biežāk identificētas muguras, krustu un kāju problēmas, tādas kā ieliekta mugura, nolaideni krusti, x veida, zobenveida un mucveida kāju stāvotne.

Aitām kopskatā biežāk identificētas tādas programmā pieļautās nepilnības, kā balto segmatu klātbūtne uz purna, ausīm un kājām.

Iegūtie rezultāti apstiprina, ka aitām ir samazinājušās kāju problēmas (mīksti vēžīši) un melno vilnas matiņu klātbūtne vilnsegā.

5. tabula

Audzējamo aitu eksterjera vērtēšanas rezultātā identificēto kļūdu un nepilnību kopsavilkums

Vecums vērtējot, mēneši								
9-12				13-18				
Eksterjera kļūdas un nepilnības				skaits	vidējā dzīvmasa, kg	Eksterjera kļūdas un nepilnības		
skaits	vidējā dzīvmasa, kg	kļūdas kods	kļūdas biežums, reizes			kods	kļūdas biežums, reizes	kļūdas raksturojums
67	54.5	5	17	857	54.5	5	6	ieliekta mugura
						12	72	x veida kāju stāvotne
		9 (slīpi, nolaideni krusti)	3			13	14	zobenveida kāju stāvotne
						14	65	mucveida kāju stāvotne
		11 (mīksti vēžiši)	3			17	58	balti segmati uz sejas, ausīm
						12	29	balti segmati uz kājām

Audzējamie teķi 2019. gadā tika novērtēti 12 audzētāju ganāmpulkos (6. tab.). Novērtēto teķu skaits samazinājies līdz 33, kas ir mazākais pēdējo 5 gadu laikā un skaidrojams ar vaislas dzīvnieku tirgus situācijas pasliktināšanos.

6. tabula

Audzējamo teķu kvalitāte 365 dienu vecumā

Pārraudzības gads	Audzētāju skaits	Audzējamo teķu vērtējums 365 dienu vecumā	
		skaits	vidējā dzīvmasa, kg
2014/2015	18	101	77.5
2015/2016	22	105	76.2
2016/2017	19	93	70.9
2017/2018	13	43	71.2
2018/2019	12	33	74.3

Audzējamiem teķiem biežāk identificēto eksterjera kļūdu kopsavilkums redzams 7. tabulā. Kā liecina tabulā apkopotie rezultāti, tad visi teķi vērtēti 13 – 18 mēnešu vecumā. Teķu vērtēšanas laikā biežāk ir identificētas kāju problēmas, tādas kā x veida, zobenveida, mucveida kāju stāvotne un mīksti vēžiši. Divos gadījumos teķiem ir bijuši ieradži un vienā gadījumā balti vilnas matiņi uz sejas un ausīm, kas nākošajiem vaisliniekiem nav pieļaujams.

7. tabula

Audzējamo teķu eksterjera vērtēšanas rezultātā identificēto kļūdu un nepilnību kopsavilkums

Vecums vērtējot 13-18 mēneši				
Skaitis	vidējā dzīvmasa, kg	kļūdu kods	Eksterjera kļūdas un nepilnības	
			kļūdu biežums, reizes	kļūdas raksturojums
33	74.3	11	5	mīksti vēzīši
		12	6	x veida kāju stāvotne
		13	3	zobenveida kāju stāvotne
		14	2	mucveida kāju stāvotne
		16	2	cieti ieradži (vienā ganāmpulkā)
		17	1	balti segmati uz sejas, ausīm

Vaisla teķu pārbaude pēc pēcnācēju kontrolnobaršanas rezultātiem stacijā „Klimpas” veikta 16 teķiem (8. tab.). Tabulā apkopotie rezultāti liecina, ka vaislas teķu pēcnācēju ātraudzība ir ļoti laba.

8. tabula

Vaislas teķu pārbaudes rezultāti pēc pēcnācēju kontrolnobaršanas rezultātiem

N. p. k.	Teķa identitātes Nr.	Šķirne	Dzīvmasa uzsākot nobarošanu, kg	Vecums nobarošanas beigās, dienas	Dzīvmasa nobarošanas beigās, kg	Nobarošanas ilgums dienas	Vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī nobarošanas laikā, g
1.	LV061252932106	LT	27,9	133	53,3	60	423,3
2.	LV048552232306	LT	25,7	144	51,8	63	415,3
3.	LV061051730680	LT	25,3	137	48,4	56	412,9
4.	LV039000335618	LT	26,1	142	50,5	62	394,8
5.	LV048148330946	LT	27,5	148	50,6	62	372,6
6.	LV061252932178	LT	23,8	136	48,3	66	371,2
7.	LV034254931208	LT	24,0	134	45,4	58	368,1
8.	LV061129131154	LT	28,1	137	51,8	66	359,1
9.	LV061252931387	LT	26,6	146	51,5	71	357,3
10.	LV061252931635	LT	25,8	147	48,6	64	356,8
11.	LV048552232164	LT	24,5	162	49,7	73	345,2
12.	LV061051730461	LT	24,5	156	48,8	71	342,3
13.	LV039000336783	LT	27,1	157	48,5	64	335,2
14.	LV062011230212	LT	27,1	156	48,5	64	334,8
15.	LV061252931397	LT	22,9	168	47,7	75	331,7
16.	LV039000335797	LT	25,7	149	48,5	70	325,7
LT vidēji			25,7	147	49,4	66	363,6

Optimālos ēdināšanas apstākļos pārbaudīto teķu pēcnācēju vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī sasniedza 363.6 g. Jāatzīmē, ka 7 teķu pēcnācēji pārsniedza šo rezultātu. Vidējais jēru vecums pirms nokaušanas bija 147 dienas un sasniegtā dzīvmasa 49.4 kg.

Pārskata periodā būtiski samazinājās pieprasījums pēc šķirnes aitām un teķiem.

Sagatavoti un izsniegti **45** zootehniskie sertifikāti, no tiem 33 aitām un 2 teķiem.

No jauna sertificēti 20 teķi, no tiem ar Skrepi genotipu R1– 13, R2 – 6 un R3 – 1.

Ciltsgrāmatā uzņemti 796 LT šķirnes dzīvnieki, aitas – 743 un teķi 53.